

Bo01 - arkitektur och hållbarhet

Redan om några årtionden kommer fyra femtedelar av världens befolkning att leva i städer. Att hysa människor i städer är nödvändigt med en växande världsbefolkning. Urbanisering skapar välstånd och ekonomisk utveckling, men leder också till problem med vatten och avlopp, trafik, dåliga energilösningar och överkonsumtion av resurser.

Att lösa städernas miljöproblem är därför en nyckelfråga för att skapa en hållbar framtid.

I Västra Hamnen, Malmö uppförs en stadsdel som sommaren 2001 var platsen för den första europeiska bostadsmässan Bo01 – Framtidsstaden. Temat för bostadsmässan och stadsdelen är Framtidsstaden i det ekologiskt hållbara informations- och välfärdssamhället.

Målet är att stadsdelen skall bli ett internationellt ledande exempel på miljöanpassning av tät stadsbebyggelse. Området kommer också att fungera som motor i Malmös omställning till ekologisk hållbarhet.

Arkitektur bidrar till hållbarhet

Diskussionen om hur vi kan ställa om till ett hållbart samhälle domineras av resurs- och kretsloppsfrågor. Hur ska vi minska sopberget? Hur kan vi spara vatten och energi? Det är viktiga frågor som med rätta fått en framskjuten ställning. De kräver sin lösning.

Men frågan har en annan sida som är väl så betydelsefull. Hur skapar vi en miljö som stärker människan? Hur utformas en attraktiv och lustfylld hållbar stad? Det har varit utgångspunkten i tankarna kring Bo01.

En förutsättning för att omställningen till hållbarhet ska lyckas är att det hållbara alternativet blir lika lockande som det icke-hållbara. Det ska vara lika bekvämt och trivsamt att leva hållbart som att inte göra det. Varför är det så viktigt? Jo, därför att människan styrs sina känslor lika väl som av sitt intellekt. Det räcker inte att veta att dagens livsstil och teknik förstör för framtida generationer; problemen tycks ligga så långt borta och förhoppningen finns alltid att en lösning ska hittas längre fram. Därför krävs attraktiva alternativ redan idag, så att vi får möjlighet att ställa om samhället innan det är försent.

Här är arkitekturens och formgivningens bidrag en grundbult. Arkitekter och formgivare på Bo01 ger staden och föremålen något som människan behöver för att må bra: skönhet. En vacker miljö stärker oss och ger oss glädje. När miljötekniken utformas med medveten design och när ekohusen visar prov på fantastisk arkitektur blir det hållbara alternativet lustfyllt.

En god livsmiljö

God arkitektur förenar funktionella krav och god formgivning. Målet ska alltid vara att skapa en god livsmiljö för dem som ska arbeta eller bo i husen. Ett bra hus ska ha en trivsam inre miljö. Det innebär till exempel att rummen ska ha vacker dagsljusbelysning. Fönstren ska vara placerade och utformade så att dagsljuset faller in på ett skönt vis. Ett exempel är äldre hus där de spröjsade fönstren gör övergången mellan det mörka rummet och världen utanför lite mjukare. Ett fönster kan också sitta så att dagsljuset kommer till användning, till exempel vid en arbetsbänk i ett kök. Det sparar den energi som skulle gått åt för en bänkbelysning. Ett rum med fönster i flera väderstreck ger också en speciell upplevelse av dagsljuset och av genomsikt.

Rumsutformningen är också viktig. Här finns två olika vägar att gå. Antingen ritar man rum som är skraddarsydd för en viss aktivitet, till exempel ett liten sovhytt med uttänkt plats för säng, liten skrivplats och en garderob. Eller också ritar man rum som kan användas till lite av varje, generellt användbara rum. På Bo01 är det senare vanligt. De långsmala rummen undviks, eftersom de ofta är svåra att möblera och använda fullt ut. I stället skapas ganska kvadratiska rum som gärna får lite extra rumshöjd. I sådana rum går det bra att ha bibliotek, matplats, sovrums, datarum eller vardagsrum. Den som bor väljer. Troligtvis leder detta till längre hållbarhet för bostaden. Den går att använda på många olika sätt i framtiden och kan tillfredsställa olika krav.

Men då ska också rumssambanden vara väl studerade. Rummens inbördes läge måste fungera när man använder rum på olika sätt. Ett sovrums passar inte så bra som genomgångsrum, till exempel. Ett sätt att lösa detta är att förbinda rummen med mer än en dörr. Då går det lättare att laborera med

rumssambanden efter behov. Vackra rumssamband kan också fascinera. Genomblickar genom rum där ljuset faller in på ett oväntat sätt kan vara rena poesin. Den danske konstnären Hammershøj fångar stämningen i sina tavlor där man ser rum i fil där ljuset stilla silar in från sidan och blänker till i golvet.

Material och tekniker

Hållbar arkitektur handlar också om att välja material och metoder som är vackra och har lång livslängd. Det kan kosta lite mer när man bygger, men kan mycket väl sparas in på underhållskostnaden. Rätt valda material varar länge och kan lätt underhållas. Byggnader i kärnvirke kan stå i tusen år, de norska stavkyrkorna är exempel på detta. När enskilda delar ruttnar, kan de bytas ut. Sten är ett ännu mer beständigt material. Romarna byggde så väl att deras monument överlevt två årtusendens slitage, dessutom har delar av dem återanvänts som byggnadsmaterial för nya hus.

Ett nutida avskräckande exempel på materialval är de fasadinklädnader i tunn plåt som lanserades som underhållsfria och slitstarka, men som sällan var vackra. Det visade sig sedan att skador på plåten var svåra att laga, så bucklorna blev kvar och signalerade förfall, vilket i sin tur öppnade fältet fritt för klottrare.

Robusthet innebär att något håller länge. Det är självklart att det som är vackert vårdas bättre än det som är fult. Byggnader med detaljer som andas omsorg och skönhet inger respekt och i bästa fall lite vördnad. Det vackra vill vi behålla så länge som möjligt, därför putsar vi och filar på det. Men det fula kan mycket väl bytas ut redan innan dess tekniska livslängd är slut. Ett exempel är alla de avocadogröna hushållsmaskiner som var populära på 1970-talet. Otaliga sådana maskiner slängdes ut enbart på grund av sin färg när folk tröttnat på den. På Bo01 har många arkitekter strävat efter att finna en tidlös, klassiskt skön form.

Resursförbrukning

Arkitektoniska lösningar påverkar resursförbrukningen i en byggnad. Först och främst på mer uppenbara sätt: att vägg tjocklek och konstruktion avgör hur energieffektivt huset blir och att solvärmen kan tas tillvara genom att göra stora fönster mot väster och söder. Men också på ett mindre diskuterat vis: en skicklig arkitekt gör ytsnåla lösningar. Och det har egentligen väl så stor betydelse för den sammanlagda resursförbrukningen under byggnadens livslängd. På Bo01 kan man se exempel på detta.

En trivsam bostad ska ha användbara ytor. När kommunikationsytorna tar mycket plats, dörröppningarna är felpacerade och dörrslagningarna går åt fel håll minskar möjligheten att verkligen få nytta av kvadratmetrarna och det irriterar. Det är ett slöseri med resurser som inte ger någon glädje. Här kan arkitekten göra en insats som ger minskade bygg- och driftskostnader eftersom det ger besparingar på såväl materialåtgång som kostnader för energiförbrukning.

Malmö stad
Stadsbyggnadskontoret
205 80 Malmö

Tel 040 – 34 10 00
Fax 040 – 97 03 14
Kontaktperson: Eva Dalman
E-mail: eva.dalman@malmo.se

